

Olof von Dalin - mångsidig författare och lysande stilist

Then Swänska Argus gör succé

I december 1732 lät Dalin trycka en tidning, *Then Swänska Argus*, som blev en fantastisk framgång. Till en början visste ingen vem författaren var. Tidningen var liten och enkel, bara på åtta sidor. Den kom ut varje vecka i ungefär två år. Precis som den grekiske sagojätten Argus med sina hundra ögon ville Dalin observera allt som rörde sig i samhället. Hans motto var hämtat från den romerske författaren Horatius: "utile dulci", att blanda det nyttiga och det nöjsamma.

Det var Dalin själv som skrev så gott som alla artiklar i *Argus*. De behandlar vitt skilda ämnen. Ofta lånade han idéer eller översatte från utländska tidningar, ibland var uppslagen helt hans egna. Man har kallat honom Sveriges förste journalist.

I upplysningstidens anda kritiserade han byråkrati och inkompetens, fåfänga, snobberi, inskränkthet och enfald av alla slag. Han granskade nästan alla grupper i samhället och var skicklig i att variera sin stil och härma olika sätt att tala och skriva. Hans satir kunde vara både bitisk och roande elegant. Ofta drev han med tillgjordhet och utländska seder och förespråkade allt som var ursprungligt och svenskt. Han prisade också det svenska språket - när det användes rätt och inte fördärvades av utländska lånord lämpade det sig utmärkt för alla ändamål.

Dalin var den förste svenske författaren som lyckades skriva en lätt, kåserande prosa. Hans språk är smidigt och vänder sig ofta direkt till läsaren. *Argus* betraktas därför som en milstolpe i det svenska språkets utveckling. Det är just från *Argus* och 1732 som vi räknar den yngre nysvenskan.

Sverige som häst

Sagan om Hästen kom ut 1740 och är en satirisk allegori. Hästen Grålle är en sinnebild för det svenska folket och hästägarna är regenterna under 200 år. Historien berättas som en folksaga full av infall och fyndigt bildspråk och språket är färgstarkt och folkligt, ibland med drag av dialekten i Dalins halländska hembygd.

Livlig politisk debatt

Under en period av 10 år deltog Dalin mycket aktivt i den livliga politiska debatten, inte bara med *Argus* utan också med broschyrer, dikter och sånger. Det fanns emellertid censur, och författare måste ofta gå balansgång. Politiska budskap måste lindas in i allegorier eller

maskeras i texter med dubbla bottnar, antydningar och anspelningar. Dalin kritiserades ibland för att byta sida i politiken, men han förespråkade egentligen alltid samma värden: enighet inom landet, fred, oberoende i förhållande till främmande makter och stark kungamakt.

Dalin skriver för teatern

Mot slutet av 1730-talet började Dalin också skriva dramatik. Det efterfrågades skådespel på svenska, och Dalin skrev flera uppskattade pjäser inspirerad av franska förebilder. Komedin *Den avundsjuke* visar Dalins förmåga att skriva en flytande dialog. Tragedin *Brynhilda* är ett drama om kärlek och svartsjuka på eleganta alexandriner.

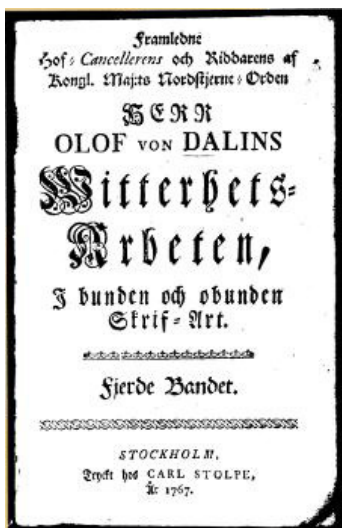
Poesi och visor för alla tillfällen

Dalin har skrivit imponerande mängder vers. Han var mycket mångsidig och använde mästerligt olika genrer och versmått. Mycket av hans poesi var tillfällighetsvers, korta dikter som skrevs för att roa vid hovet, i ordenssällskap eller bland vänner, för att fira någon tilldragelse eller kommentera dagshändelserna. Ibland illustrerade han sin vers med egna teckningar. Många dikter sjöngs till kända melodier eller tonsattes. Åtskilliga hade politiska och satiriska budskap, även herdedikter och idyller som verkar helt oskyldiga för en modern läsare.

Dalin skrev också några längre poetiska arbeten. Svenska Friheten är en hyllning till drottning Ulrika Eleonora på alexandriner. Det betraktades av dåtiden som Dalins främsta verk och ett betydande nationalepos. Aprilverk om vår härliga tid är en satirisk dikt i Voltaires anda medan Tankar om Guds försyn innehåller reflexioner över gudomlig rättvisa. Dalin var ingen djupsinnig filosof, men han kunde uttrycka sina tankar klart och elegant.

Historikern

Första delen av Dalins *Svea Rikes Historia* kom ut 1747. Ytterligare tre volymer trycktes, men när Dalin dog var verket inte fullbordat utan slutade med Karl XI. Dalin hade alltid intresserat sig för Sveriges historia och några av hans bästa litterära idéer var hämtade därifrån. Men nu arbetade han som vetenskapsman. Han hade god tillgång till bibliotek och arkiv, undvek myter och spekulation och stödde sig hellre på naturvetenskapliga och arkeologiska upptäckter. Hans historia innehåller utmärkta beskrivningar av samhälls- och kulturliv och är lättflytande och modern i sitt språk.

Eftermälet

Efter Dalins död rådde mycket delade meningar om hans litterära betydelse. Några såg honom som en stor nationalskald, men den litterära smaken är föränderlig och andra tyckte att han var ytlig eller gammalmodig.

Dalins efterlämnade verk samlades och redigerades 1767 av hans halvbror Jonas Böckman och Olof Dahlström. De bemödade sig om att hitta vartenda manuskript och gav ut mer än 3 000 sidor av skiftande kvalitet under titeln *Witterhets-Årketen*. Tyvärr var de tvungna att utelämna eller ändra vissa texter för att klara censuren. Idag finns Dalins prosa att läsa i pålitliga utgåvor. Svenska Witterhetssamfundet har påbörjat ett omfattande arbete med att granska och ge ut Olof von Dalins texter på nytt.